

UŽ
ZAJTRA
V HN20 OTÁZOK
O OPATROVANÍKto môže byť opatrovateľ
Aký bude váš príjem
Rady a tipy expertov

Pri opatrovaní sa nedá pracovať

LEGISLATÍVA

Starostlivosť o blízku osobu, ktorá je na to odkázaná, sa považuje za opatrovanie. Opatrovatelia to však nemajú jednoduché.

Zuzana Dzvóniková

@hn

zuzana.dzvонikova@mafrasslovakia.sk

Návrhov na zmeny v sociálnom zákone je toľko, že bude asi jednoduchšie urobiť nový zákon ako novelizovať starý. „Nový zákon by mal zohľadniť medzirezortnú spoluprácu medzi ministerstvom zdravotníctva a ministerstvom práce, sociálnych vecí a rodiny,“ vysvetľuje Dana Grafiková, predsedníčka Komory opatrovateľiek Slovenska.

Reforma sociálnych služieb
Ministerstvo práce, sociálnych vecí a rodiny pripravuje komplexnú reformu sociálnych služieb. Legislatíva by mala byť prijatá v roku 2025 a do platnosti by mala vstúpiť v januári 2026. Počíta sa s reformou financovania aj so zjednotením posudkového systému sociálnych služieb. Nie je tajomstvom, že príspevok na starostlivosť bude vyplácaný adresne priamo prijímateľom podľa stupňa odkázanosti. V príspevku bude zahrnutý súčasný príspevok na opatrovanie, čo predstavuje zásadný rozdiel oproti dnešnému systému. Všetko je v príprave, treba už len, aby sa zohľadnili systémové pripomienky a zákon sa následne osvedčil v praxi.

Opatrovateľom môže byť podľa sociálneho zákona, paragraf 84, odsek osem každá fyzická osoba, ktorá nadobudla vzdelanie na úrovni nižšieho, stredného, vyššieho alebo úplného odborného vzdelania so zameraním na opatrovanie alebo poskytovanie zdravotnej starostlivosti, alebo absolvovala 220 h kurz opatrovania. Príjem určuje zamestnávateľ, podľa toho, či je verejný alebo neverejný poskytovateľ. Stále ide o minimálnu mzdu, ale zamestnávateľa už dokážu poskytnúť viacero benefitov, buď 5 dní dovolenky, alebo stravné navyše, masáže alebo rekondičné pobyty. Záleží na zamestnávateľovi.

Neformálni opatrovatelia

Čo sa týka rodičov detí so znevýhodnením, Európska únia ich uznáva ako neformálnych opatrovateľov, ktorí majú nevyčísliteľnú ekonomickú hodnotu práve tým, že poskytujú celodennú starostlivosť svojim deťom a odľahčujú sociálny systém. Nepotrební ani 220 h kurz na to, aby sa starali o svoje dieťa. V konečnom dôsledku po rokoch strávených starostlivosťou sa z nich stávajú doslova odborníci na predmetnú starostlivosť. Týchto ľudí Komora opatrovateľiek Slovenska vníma ako vzácny potenciál pre prácu v odborných podporných

Opatrovateľom by po novom mal štát na plate pridať.

FOTO: SHUTTERSTOCK

tímoch, ako peer-poradcov pre rodičov, ktorí sa v podobnej životnej situácii nepredvídane ocitnú. Mnohí by mohli za istých okolností pracovať už dnes vo formálnej starostlivosti, alebo pokračovať ako formálni opatrovatelia v domovoch dôchodcov alebo v špecializovaných zariadeniach neskôr. Myslíme si, že tento potenciál vlády doposiaľ prehliadali. Neformálni opatrovatelia vykonávajú starostlivosť ako prácu, lebo popri starostlivosti je ich možnosť zamestnať sa obmedzená. Majú rovnaké práva na rovnováhu medzi pracovným a súkromným životom, právo na prácu, právo na oddych a pod.,

ako tí, ktorí sú za svoju prácu platení. „Zaslúžia si uznanie,“ hovorí Grafiková. Dnes sa pri neformálnej starostlivosti príspevok na opatrovanie vypláca opatrovateľovi, čiže príbuznému osoby, ak je v piatom alebo šiestom stupni odkázanosti, alebo pri formálnej starostlivosti iba poskytovateľovi. Po novom dostane príspevok na starostlivosť každý žiadateľ, podľa stupňa odkázanosti. Tento systém funguje v Česku už niekoľko rokov a vieme, že v sociálnych službách sú Česi značne pred nami. Či pôjde o zvýšenie a o koľko, bude závisieť od inflácie a hodnoty peňazí v roku 2026. Dúfame, že sa prijímú opatrenia,

aby opatrovateľky boli motivované v systéme ostať, a prichádzali nové, ktoré dnes poskytujú starostlivosť v zahraničí. Potrebujeme zatriktívniť pomáhajúce povolania, všetky, vrátane zdravotnej, teda ošetrovateľskej starostlivosti. Ošetrovateľská, opatrovateľská a ostatná sociálna starostlivosť sú základným predpokladom dlhodobej starostlivosti. Idú ruka v ruku. Buď si budú oporou navzájom, alebo vinou jednej podlomenej bázy nebude stabilné nič. Opatrovateľ v zariadení je platený formálny opatrovateľ, odpracuje si svoje zmeny, má nárok na dovolenku, práceneschopnosť, ošetrovanie

člena rodiny a na príspevok v nezamestnanosti, kým ten, čo sa stará o príbuzného v domácom prostredí, teda takzvaný neformálny, poberá iba príspevok na opatrovanie, niekedy ani to. Nemá nárok na dovolenku, práceneschopnosť, ošetrovanie člena rodiny, úrazové poistenie či príspevok v nezamestnanosti. Spoločné majú iba to, že majú nárok na zdravotnú starostlivosť a dôchodok. Tie definície formálnej a neformálnej sa objavujú v dokumentoch a mali by sa objaviť aj v novom zákone, preto ich používame. „Sú výstižné a stručné,“ dodáva Grafiková.

Tabuľkové platy

Dnes sú rozdiely v príjmoch aj formálnych opatrovateľov, medzi verejným a neverejným poskytovateľom. Kým verejná sa riadia tabuľkovými platmi pre zamestnancov vo verejnom záujme, neverejní nemajú tabuľky, ale Zákoník práce a mzdy podľa pracovnej zmluvy. Buď to opatrovateľka prijme, alebo nie. Stále sa však točíme okolo minimálnej mzdy, pričom nám dnes mnohí zorientovaní ľudia dajú za pravdu, že práca opatrovateľiek v zariadeniach si zaslúži byť v treťom stupni náročnosti, a teda odrazový plat by mal byť 1,4-násobok minimálnej mzdy. Rozdiely sú spôsobené aj nerovnakým financovaním verejných a neverejných poskytovateľov zo strany štátu a samospráv. To by v novej legislatíve mohlo byť zjednotené. Bude to systémové riešenie, ktoré navrhli poskytovatelia a vláda si konečne dala povedať.

FINANCIE

Konkrétna osoba musí byť vo vážnom zdravotnom stave

V domácom prostredí opatrovatelia poberajú príspevok na opatrovanie, iba ak sa starajú o príbuzného v piatom alebo šiestom stupni odkázanosti, čo sú veľmi ťažké stavy, ostatní sú v nevyhode.

Menej ako minimálka

„Upozorňujeme na to. Aktuálne je však výška príspevku na opatrovanie opäť nižšia ako čistá minimálna mzda, lebo tá sa zvyšovala od 1. januára 2024, pričom príspevok na opatrovanie ostal na úrovni čistej minimálnej mzdy z minulého roka,“ vysvetľuje Dana Grafiková, predsedníčka Komory opatrovateľiek Slovenska. Navyše je týmto neformálnym opatrovateľom

príspevok krátený, ak napríklad manžel zarobí viac a priemer na jednu osobu v domácnosti je viac ako dvakrát životné minimum.

Bez nerovnosti

Nový systém vyplácania príspevkov túto nerovnosť vyrovná. Má to podporiť tvorbu nových ambulantných a terénnych služieb ako formu odľahčovacích služieb pre neformálnych opatrovateľov, ktoré si z príspevku na starostlivosť budú sami uhrádzať. „Škoda, že na to, aby tieto nové služby vznikali, musíme čakať dva roky,“ dodáva Grafiková. Rozlišujeme opatrovateľskú službu, ktorú má povinnosť poskytnúť, respektíve

Ak je opatrovanie zamestnaním, opatrovateľ má výhody zamestnanca. FOTO: SHUTTERSTOCK

zabezpečiť príslušný obecný či mestský úrad, kde sa žiadosť podáva, alebo príspevok na opatrovanie, o ktorý môže fyzická osoba požiadať na Úrade práce, sociálnych vecí a rodiny. Tieto

druhy pomoci majú charakter domácej starostlivosti v prirodzenom prostredí. Rozdiel je v tom, že kým pri opatrovateľskej službe prichádza do domácnosti terénny opatrovateľ/opat-

rovateľka a poskytuje pomoc pri každodenných aktivitách odkázanej osobe za primeranú úhradu za jednu hodinu, ktorú si určuje obec alebo mesto, príspevok na opatrovanie je forma kompenzácie za opatrovateľskú starostlivosť poskytovanú opatrovanému druhou osobou zo sociálneho blízkeho prostredia, ktorá býva s opatrovanou osobou v jednej domácnosti. Dôležitý je stupeň odkázanosti opatrovanej osoby pri nároku na príspevok na opatrovanie. Ten musí byť najmenej v piatom alebo šiestom stupni odkázanosti, pričom pri opatrovaní zo strany obce môže byť stupeň odkázanosti dva až šesť. Na určenie stupňa odkázanosti a nároku na sociálnu

službu je potrebné podať žiadosť o sociálnu službu, ideálne na Úrade práce, sociálnych vecí a rodiny, lebo mestský či obecný úrad akceptuje rozhodnutie o odkázanosti z Úradu práce, sociálnych vecí a rodiny. Súčasťou procesu je absolvovať proces komplexného zdravotného a sociálneho posúdenia odkázanosti na pomoc inej osoby, k čomu je potrebné doložiť súbor príloh, spolu s vypracovaným lekárskeho nálezom zmluvného lekára žiadateľa. Posudková činnosť pozostáva zo zdravotného a sociálneho posúdenia. Sociálna posudková činnosť je posúdenie napríklad individuálnych predpokladov či rodinného prostredia fyzickej osoby. (zoz)